

f X @ donamlamar #donesdemar

les dones en la descripció del món

Són molts els exemples documentats de dones que al llarg de la història recorren mars i terres amb un objectiu definit, o bé sense tenir-ne cap més que fugir d'un destí o d'una societat que les oprimia encara amb més força que als homes. Com també són molts els casos de dones que han contribuït a cartografiar-lo.

Des de l'edat mitjana fins al segle XX la societat europea, que considerava que la dona havia d'estar tancada a casa servint el marit, tolera fins a cert punt els viatges de caràcter religiós. Potser per això l'excusa més estesa entre les viatgeres era la peregrinació a Terra Santa. Un dels casos més destacats és el d'**Egèria**, una gallega que entre el 381 i el 384 recorre els paratges bíblics i escriu

l'obra *Itinerarium*, considerada un dels primers llibres de viatge, en el qual narra les seves peripècies.

La gent escandinava conserva en la seva

memòria el cas de **Gudrid**, una vikinga que va embarcar-se cap a Amèrica, tot i estar embarassada, cap a l'any 1000, i s'hi va establir durant tres anys.

Hi ha molts casos de dones que marxen a explorar el món quan són joves, seguint la persona estimada, i viatgen amb identitat masculina en els vaixells de l'armada, on tenien prohibit embarcar. Tant **Jeanne Baret** (1740-1807) com **Rose de Freycinet** (1794-1832) es van infiltrar en expedicions científiques franceses i la tasca que va fer Baret en aquest camp al costat del naturalista Commerson va ser reconeguda pel mateix rei de França.

El nombre d'exploradores es multiplica radicalment al segle XIX, quan diverses dones de

diferents països europeus, ja a la quarantena i alliberades de les càrregues familiars, decideixen anar

Egèria recorre els paratges bíblics entre el 381 i el 384, i en deixa constància a l'obra *Itinerarium*

a conèixer món pel seu compte i s'atreveixen a viatjar a llocs remots que ni tan sols surten als mapes. Moltes d'elles retornen amb unes col·leccions naturals i etnològiques de gran importància, que formaran part dels museus de les seves ciutats. Malgrat les grans aportacions que fan, a la majoria els costa ser acceptades a les societats geogràfiques i científiques dels seus països. És el cas, entre d'altres, de **Mary Kingsley** (1862-1900), **Isabella**

Bird (1831-1904), **Margaret Fontaine** (1862-1940) o **Ida Pfeiffer** (1797-1858), entre moltes d'altres. Totes elles van publicar diversos llibres tant científics com de viatges i la majoria van tenir una gran repercussió.

Però les dones no només es van dedicar a recórrer el món, sinó que també el van dibuixar. Des de l'edat mitjana fins al segle XIV diversos monestirs esdevenen veritables tallers cartogràfics on les monges es dediquen a fer els dibuixos ornamentals i la cal·ligrafia dels mapes. En queda constància, per exemple, al mapamundi del manuscrit del Beato de Liébana (s. X), on figura el nom d'Ende, una monja del Monestir de Tábara, Zamora, que hi va col·laborar com a il·lustradora. Se sap, també, que les **monges del monestir d'Ebster** van estar implicades en l'elaboració del mapa d'Ebster (c. 1290-1310).

Entre els segles XV i XVII, amb l'aparició de la impremta i en una època caracteritzada per les exploracions geogràfiques, la cartografia pren una gran embranzida i a Holanda, on es concentren els tallers més importants d'Europa, com ara els

de les famílies Hondius i Ortelius, diverses dones hi tenen un gran paper. D'aquest període cal citar **Colette van den Keere**, casada amb Jodocus Hondius, del taller dels quals surt l'*Atlas Mercator-Hondius* (1606), o les germanes **Anna i Elizabeth Ortelius**, que van ocupar-se de l'ornamentació de l'obra *Theatrum Orbis Terrarum*. A Anglaterra **Anna Seile**, en quedar vídua, va passar a dirigir el taller del seu marit, i **Anna Beeck**, quan

es va separar del seu, s'encarregà d'il·luminar i publicar diferents mapes de tot el món i de facilitar els últims informes de mapes de la Guerra de Successió espanyola. Durant els segles XVIII i XIX hi ha una sèrie d'excel·lents geògrafs que es dediquen a l'edició de mapes, com l'anglesa **Mary Ann Roque**, la irlandesa **Jane Grierson** o la jamaicana **Penelope Steel**, que es va centrar en la confecció de cartes nàutiques. Del segle XIX és interessant el cas de **Shanawdithit**, de la tribu Beothuk, un poble de l'illa de Terranova, Canadà, que va dibuixar cinc mapes molt precisos que detallen els moviments de la seva tribu i en plasmen l'extermini causat pels colons.

Al segle XX, durant la Segona Guerra Mundial, moltes dones ocupen les places professionals que deixen lliures els homes que marxen a combatre, fet que els facilita l'accés al camp de la cartografia, i d'aquesta manera la seva presència es va normalitzant fins a arribar al punt actual, en el qual a les escoles d'Enginyeria en Geodèsia i Cartografia el nombre de dones supera el d'homes.

Des de l'Edat Mitja fins al segle XIV diversos monestirs esdevenen veritables tallers cartogràfics

